

Prascovia CEVDAR

Anul nașterii 1935, locuitoarea satului Stoianovca, r-l Cantemir.

O VIAȚĂ CÂT TREI PERIOADE ISTORICE. POVESTEA UNEI BULGĂROAICE DIN SUDUL BASARABIEI [1]

MM: Stimată doamnă Prascovia, este greu de imaginat, dar în viața dumneavoastră ați traversat trei perioade istorice diferite: perioada României Mari, perioada sovietică și, acum, perioada independenței Republicii Moldova. V-aș ruga să împărtășiți cu noi câteva amintiri și observații legate de fiecare dintre aceste epoci. Fiind copil mic în perioada în care Basarabia făcea parte din România Mare, ce vă amintiți despre acele vremuri?

PC: Abia acum, ascultând această întrebare, mi-am dat seamă că acele vremuri din frageda mea copilărie le asociez cu tatăl meu. Eram mică și îmi amintesc că mergeam întotdeauna cu tatăl meu să facem piață. În sat doar familia noastră (familia mea de fată mare a fost Putarev) și încă vreo două familii – Bogdanov, care proveneau din Valea-Perjei și Bucicov – din Corten, aveau în Stoianovca grădini cu diverși copaci fructiferi, alții nu aveau. Toată roadă de mere, pere, prune proaspete tata o vindea în satul Fălciu, peste Prut, în România. Umplea căruța și pleca la târg, dar eu mă urcam și peste tot mergeam cu el. Obişnuiam să merg cu tata – fie

că vindea un vițel, fie că făcea ce voia. Am vândut fructe în România, viței în Gotești [2] – și acolo era o piață agricolă.

MM: Când războiul a ajuns la marginea satului dumneavoastră, erați un copil de doar 6 ani. Cum vă amintiți acea perioadă?

PC: Când în vara anului 1941 războiul a ajuns aproape de satul meu, țin minte că tata ne-a urcat pe toți în căruță, a legat de aceasta vițelul cu vaca, a mai aruncat în ea un săcușor cu făină, un ulcior cu carne și am fugit din calea războiului. Întâi am ajuns în satul Taraclia, apoi în satul Tutuvana [3]. De acolo am continuat drumul nostru spre satul Țolicea, unde și am înnoptat. Dimineața ne-am trezit foarte devreme și am plecat mai departe, în satul Șlenghe sau Deneviț [4] și apoi în satul Corten [4], unde și am rămas pentru o perioadă de două săptămâni. Tata însă nu a rămas cu noi, s-a întors acasă și a revenit după noi doar când frontul a trecut mai departe. Apoi, cu revenirea frontului, în 1944, noi am fugit la fel din calea acestuia, însă am ajuns doar până în satul Taraclia, nu mai depar-

te [6]. Iar fratele meu, născut în 1930, a refuzat să plece de acasă. Casa noastră a ars totalmente, dar datorită fratelui meu mai mare am reușit să păstrăm o parte din bucătărie. Acoperișul acesteia, fiind făcut din stuf, s-a aprins și jumătate din el a ars, dar jumătate fratele a reușit să stângă. Când am revenit acasă, am descoperit acolo bucăți de cadavre omenеști, dar, deoarece nu am avut unde locui în altă parte, maica mea a curățit întreg spațiul rămas, a dat podelele cu lut, a vărut pereții și am locuit în acea bucătărie, până nu au ridicat părinții casa din nou.

MM: Cum a fost viața familiei dumneavoastră de după război?

PC: După război a fost greu de tot, totul era ars, și casa, și tot ce era în interiorul casei. De aceea femeile, după ce a fost restabilite în gospodării câteva capete de oi, din lână tunsă întâi țeseau lucruri ca să îmbrăcăm și împodobim casa (covoroașe, cuverture, perne etc.). Apoi, câțiva ani mai târziu, ele au început să pregătească zestrea pentru fiicele sale. În anul foametei [7] eu am rămas orfană și, la vârsta doar de 11-12 ani, am început să lucrez în colhoz împreună cu maturii, să împlinesc normele, stabilite pentru fiecare zi (unitate de măsură a muncii umane se măsura pe acea vreme în trudozile [8]. Dacă lucrezi, primești o porție de mâncare pe zi, dar dacă nu lucrezi – rămâneai flămând.

MM: Când v-ați măritat, cum s-a schimbat viața Dvs?

PC: La mai puțin de zece ani de după război m-am măritat cu Nicolae Cevdar, el la fel era orfan, se ocupa de creșterea și îngrijirea oilor în stâna satului. Toată viața sa a fost legată de această ocupație și a murit la fel, fiind pe deal cu oile. Eu după ce am fost de acum femeie măritată, oricum în continuare lucram în colhozul din sat pentru trudozile.

MM: Știu că pentru fetele mari era foarte important să-și pregătească zestrea cu propriile mâini, ca să observe tot satul iscusința și măies-

tria tinerei neveste. Cum a fost în cazul dumneavoastră?

PC: Ca zestre, mi-am pregătit o plapumă și o saltea umplute cu lână, o cuvertură de pat, câteva perne. Când ne-am căsătorit, pernele mele erau umplute cu înveliș de porumb. Pe atunci nu aveam păsări de curte, nu aveam de unde lua pene ca să pregătesc perne mai bune. Apoi, când am devenit gospodari mai înstăriți, am crescut rațe, găște și găini și mi-am făcut perne frumoase.

MM: Cum a fost atunci, după război, să crești copii, să le asiguri cele necesare?

PC: Fiica mea mai mare s-a născut la 10 ani după război, era foarte greu, nu aveai de unde lua măcar cea mai simplă stofă. Scutecele pentru copii erau făcute din haine vechi, de exemplu, din rochii de a mele vechi. Pe când s-a născut băiatul meu, în 1960, în magazine apăruse deja stofă de flanel, pe care și o foloseam ca să coasem scutece. Dar mare parte a hainelor le confecționam totuși din stofă de lână pe care o procesam singuri în propria noastră gospodărie, deoarece întotdeauna creșteam acasă oi. Am învățat să țes de la maica mea, o ajutam încă pe când eram mică.

MM: Înțeleg bine că, până la vârsta de 11-12 ani, când ați rămas orfană, ați reușit să învățați această meserie deloc simplă – țesutul din fibre de lână?

PC: Da, așa a fost.

MM: Apoi, pe parcursul vieții, cât de utilă v-a fost această deprindere, cât de des ați apelat la aceste abilități?

PC: Deși, cum și am menționat mai înainte, toată viață am lucrat în colhozul satului, apoi în sovhozul „Moldova” [9], însă procesarea lăunii, torsul firelor, apoi țesutul făceau parte din viața mea. Când eram mai tânără pregăteam stofă pentru rochii, pentru mine. Lână proce-

sată o cardam cu ajutorul darac-ului, torceam fire tare subțiri din lână din care apoi și țeseam stofe pentru rochii. Am cusut rochii de diferite culori – negre, roșii, de culoare roz. Dar cel mai mult am țesut diverse lucruri după ce m-am măritat. Întâi ca să-mi îmbrac casa, apoi am țesut zestrea pentru copii, în special pentru fiicele mele. Covoarele le țeseam pe rând, se întâmpla, de obicei, iarna. Ne adunam câte 2-3 femei ca să meargă lucrul mai repede că războiul era transmis de la o femeie la altă. De la bătrâni știam că războiul trebuie pus în primele zile postului de Crăciun. Eu foloseam de obicei război orizontal, singura pregăteam urzeala, mă ajuta și soțul meu. Ornamente preluam de pe covoare vechi. Baza covorului de obicei era de culoare neagră, foloseam mult roșu și verde, diverse nuanțe ale acestor două culori și cantități mici de galben, maro etc. Dar am experiență de a țese și la război vertical, numit *stanoc* (станок – război de țesut), am țesut 2 covoare în așa procedeu pe care le-a oferit fiicelor mele. A fost război înprumutat și nu mai țin minte de la cine.

MM: Doamna Prascovia, totuși cum credeți că a fost viața dumneavoastră în general? A fost simplă?

PC: Deloc ușoară și simplă, dar am reușit cu soțul meu să fim gospodari, să creștem trei

copii și să păstrăm tradițiile și obiceiurile, preluate de la părinții noștri.

MM: Vă mulțumesc pentru discuție, sănătate multă Vă doresc!

Marina MIRON, dr. în istorie

Note:

1. Interviu a fost realizat în cadrul subprogramului CPCSRP 010402 „Cultură și politică în contextul schimbărilor regimurilor politice: de la Basarabia românească la Republica Moldova”.
2. Gotești– sat vecin la fel face parte din actualul raion Cantemir.
3. Satele Taraclia și Tutuvana fac parte din componența actualului r-n Cantemir.
4. Deneviț – fostă colonie germană, actualul orașel Svetlii, r-nul Taraclia.
5. Corten, actualmente r-nul Taraclia.
6. Satul Taraclia se află la distanță de doar 10 km de Stoianovca.
7. Prascovia Cevdar face referință la anii 1946 și 1947.
8. *Trudozile* – zile de muncă.
9. „Moldova” se numea gospodăria colectivă din s. Stoianovca, r-l Cantemir în perioada anilor 1970 și 1990.